

פרשת יתרו

ל. 137 הלכה, הלכה ושלח
למנו כאלה

[ז] בזה"ק פרשה זו (צ"ב:) זכור רזא

דדכורא וכו' את יום השבת לאסגאה מעלי שבתא דאיהו לילה וכו' והיינו דשמור מרת לילה וכמ"ש ברעיא מהימנא (וזהר ח"ג צ"ב:) זכור ושמור זכור לדכורא ושמור לנוקבא ואיתא בזה"ק ודא איהו את לקדשו וכו' ולתתא אצטריך לאתקדשא ובמה אתקדש בזכור דהא מיניה נטיל כל קדושן

וכל ברכאן וכו'. והיינו דהמצוה בלילה שמור לקדשו להמשיך הקדושה מזכור וזה שאמרו (פסחים ק"ו.) זוכרהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה ביום מנין וכו' ומסיק בזה"ק ואי תימא זכור לא אצטריך לאתקדשא דהא מיניה נפקין כל קידושין דעלמא לאו הכי דהא דא אצטריך לאתקדשא ביממא ודא אצטריך לאתקדשא בליליא וכל קידושין נטלין לון ישראל לבתר ואתקדשן בקידושי דקודשא בריך הוא. ואינו מובן מה השיב על מה שאמר דהא מיניה נפקין כל קידושין דעלמא ולמה יהיה המצוה ביממא זכור לקדשו הא בלילה העיקר לקדשו להמשיך קדושה מזכור ולא אמר על זה תשובה רק לאו הכי וכו' ולא אמר הטעם.

אך הענין דאיתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ו) מכאן שמעת שקדושת הקב"ה וקדושת שבת וקדושת ישראל שלשתן חשובות כאחת בקדושת הקב"ה מה כתיב (תהלים כ"ב, ד') ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ובקדושת שבת מה כתיב (שמות ל"א, 3) ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם ובקדושת ישראל מה כתיב (ירמיה ב', ג.) קודש ישראל לה' וגו'. ויש להבין איך אמר דשלש הקדושות חשובות כאחת ואף שמצינו כהאי גוונא במדרש (ויקרא רבה כ"ד, ט') קדושים תהיו יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש אני קדושותי למעלה מקדושתכם. שם אמר דרך סלקא דעתך אבל לומר כן באמת שחשובות כאחת דבר קשה הוא. גם מה שהביא קדושת ה' יתברך מספר תהלים קשה למה לא הביא מן התורה דכתיב (ויקרא י"א, מ"ד) כי קדוש אני. גם על קדושת השבת שהביא מפרשת כי תשא קשה למה לא הביא מדכתיב במעשה בראשית (בראשית ב', ג.) ויקדש אותו שנתקדש השבת. גם על קדושת ישראל שהביא מירמיה קשה למה לא הביא מדכתיב בתורה (דברים י, ד.) כי עם קדוש אתה לה' וגו'.

אבל המכוון במה שאמר חשובות כאחת לא לענין מעלת הקדושה רק שהם הכל קדושה אחת והוא על פי מה שכתבו בספרים הקדושים על מה שאמרו קדושותי למעלה מקדושתכם שרצה לומר דקדושת ה' יתברך למעלה בא מקדושתכם. והוא שבאמת בה' יתברך אין שום תפיסה ולא שייך לומר עליו תואר קדוש רק מפני שיש ישראל שמכירין קדושתו שזה נקרא התפיסה שהוא קודש נבדל מכל תפיסה על ידי זה נקרא ה' יתברך קדוש. וזה שהביא הפסוק בקדושת ה' יתברך דכתיב ואתה קדוש יושב תהלות ישראל שעל ידי תהלות ישראל נקרא ה' יתברך קדוש מפני שהם מכירין קדושתו ומלכותו ואמר הכתוב יושב תהלות ישראל על פי מה שאמרו (שמות רבה כ"ג, א') נכון כסאך מאז וגו' משעמדת ביס ואמרנו שירה לפניך באז נתישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' (ונתבאר כמה פעמים) וזה שאמר שעל ידי תהלות ישראל המכירין מלכותו ומהללים לו כדרך המלך שמקלסין לפניו נעשה כביכול יושב על הכסא וכמו שאמרו במדרש. וכן בשבת שיש אומה שמניחין כל עסקיהם לכבודו יתברך שמו אומרים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וכן הוא ברעיא מהימנא פרשה זו (שם) כיון דחדי כולא יתיב מלכא על כורסייא. וכן דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות כתר עליון איהו כתר מלכות על ידי תהלות שאמר בשם כלל ישראל שמכירין מלכותו נכתר כביכול ה' יתברך בכתר עליון והוא יושב על הכסא כמו שאמרו במדרש נכון כסאך מאז ישיר והמכוון על פי מה שמוכא בזה"ק (ח"ב נ"ד.) אל"ף אנקייב בחשוכי וכו' ומטו לזיי"ן. והיינו בהתגלות עתיקא וכן בשבת שיש התגלות עתיקא קדישא.

וזה שהביא בקדושת השבת מה שנאמר כי קודש היא לכם והיינו דקדושת השבת

תועיל לישראל שתכניס קדושה בהם על דרך מה שנאמר (שמות ל"א, י"ג) לדעת כי אני ה' מקדשכם והיינו שמתחילה מקדשין ישראל השבת ואחר כך מכניסין כל הקדושה להם וזה שנאמר כי קודש היא לכם דייקא. ואחר כך מביא דבקדושת ישראל כתיב קודש ישראל לה' ראשית תבואתו והיינו שישאל מקבלין קדושה מה' יתברך והם ראשית תבואתו דקודשא בריך הוא תרומתו ותרומה אכילה לכהן וכך כביכול ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים כמ"ש בזה"ק (ח"ג ד') והוא על פי מה שאמרו (מנחות ק"י.) ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן וכתבו התוס' (ד"ה ומיכאל) ממדרש שהוא נשמותיהן של צדיקים.

ונמצא כל השלש קדושות קדושה אחת שישאל מקדשין לשבת ומקבלין כל הקדושות וזהו מקדושת ה' יתברך שנתן לשבת וקדושת ה' יתברך הוא על ידי ההכרה שישאל מכירין קדושתו וכמו שנתבאר במה שאמרו קדושותי למעלה הוא מקדושתכם וזה שאמר שלש הקדושות חשובות כאחת שהם קדושה אחת. וזה גם כן כוונת הזוה"ק דבלילה המצוה לקדשו והוא להמשיך הקדושה מעדן לגן שהוא שכינתא תתאה (וזהר ח"א כ"ו סוף ע"א) וביממא אף דזכור שבת דיממא הקדושה דעתיקא וזעיר אנפין מכל מקום אצטריך לקדשא ביממא כמו שנאמר (שמות כ', ח') זכור לקדשו שישאל מכניסין קדושה לשבת וכל קידושין נטלין לון ישראל לבתר והיינו דאחר כך מקבלין כל ישראל הקדושה מכל הקדושות וכמו שנאמר כי קודש היא לכם ואתקדשן בקידושי דקודשא בריך הוא שמקבלין הקדושות מה' יתברך וכאמור:

9 [י] השבת הניתן לישראל אחד לשבעה ימים מעורר בלב האדם בכל

שבת חשק חדש לקדושתו יתברך. מצד שעברו עליו ששה הימים בטרת מלאכה והתשלוח מדברי תורה לכן ביום המנוחה מתעורר החשק להתקרב להקדושה. והנשמה יתירה גם כן חדשה בכל שבת. וזהו תכלית ועיקר רצונו של ה' יתברך שיתחדש מצד האדם חשק חדש לדברי תורה וכמ"ש (וזהו ח"ג ק"ס). כיון דישתדל בר נש ברעותא דליבא לגבי קודשא בריך הוא לא בעי מינן אלא ליבא וכו' ומהחשק החדש משיג האדם התחדשות בדברי תורה. ושמעתי בשם הבעל שם טוב וצוק"ל שהצדיקים משתוקקים להרגיש החשק שמרגישים רכי השנים הבאים פעם ראשון להתדבק לחסידות. והיינו כי בהתחדשות הדבר הוא התעוררות החשק הגדול ואז הוא טועם המתקנות בעמקי הלב ועל זה ניתן השבת שאז מרגישים חיות חדש ודגשמה יתירה נקרא שבת כלה ובכל שבת נקרא כלה על כרחך דבכל שבת נשמתין חדותין ואינו אותה הנשמה יתירה דשבת העבר דאם כן אין לקרותה כלה וכמו שנתבאר כמה פעמים. ונר ה' נשמת אדם שמאיר אור חדש.

והנה בפרשה זו על פסוק ביום הזה באו מדבר סיני פירש רש"י מהו ביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו (והוא מפסיקתא חדשה) וצריך להבין דהרי ביום זה לא היה קבלת התורה עדיין רק שבאו למדבר סיני ועל אותו יום מרמז שיהיה כל יום כן מחדש. ודרשה זו מובן על מה שנאמר (דברים כ"ז, ט) היום הזה נהיית לעם וכמו שאמרו בברכות (ס"ג:) או על פסוק (דברים ו', ו') אשר אנכי מצוך היום שדרשו (ספרי ואתחנן ח') שתהיה כדיוטגמא חדשה וכו' אבל כאן יש להבין. גם יש כאן כפל לשון לכאורה. באו מדבר סיני ויבואו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל וגו'. אכן הם הדברים שאמרנו שמרמז שעיקר הוא החשק החדש והתשוקה חדשה בכל יום להתחדשות דברי תורה וזה שלמדו מכאן שהביאה למדבר סיני היה בחשק גדול ובהפקרות ופרישות מכל חמדות עולם הזה כי היו במצרים משוקעים בטומאת מצרים שבאם היו מתעכבים עוד רגע לא היה אפשר להוציאם וקליפת מצרים היתה תשוקות

7. כי...? חתום...? זכרתי לך חסד נעורך

ותאוות רעות והם נתרחקו מכל התאוות וחמדות והיה חשקם חזק לקבל התורה כמו שנאמר (ירמיה ב', ב') זכרתי לך חסד נעורך לכתך אחרי במדבר וגו' ובאותו חשק באו מדבר סיני ומלמד אותנו כמה שנאמר ביום הזה שיהיה בכל יום אצלנו הביאה לדברי תורה ביאה חדשה כמו ביום הזה.

וגם מלמד אותנו איך לבוא לחשק כזה ועל זה נאמר ויסעו מרפידים לומר שההפקרות הזה אינו דבר כבד כל כך מיד שנסעו מרפידים שמורה ריפוי ידים מדברי תורה (סנהדרין ק"ו). ונתנו לבם לזרו עצמם ולבם לבקש רצון ה' יתברך הבא ליטהר מסייעין אותו ובפתיחת פתח כחודה של מחט הקב"ה פותח פתחים שעגלות וקרוניות נכנסות בו (שיר השירים רבה ה', ג) ועל כן מיד יכולים לבוא למדבר סיני שהוא ההפקרות לקבלת התורה. ולכן צריך ראשית ליסע מריפוי ידים שהוא העצלות ולהתגבר בכח הזריזות לבל ישים לבו לכל מניעות מדומות שהם באים מחמת עצלות וכשיתרחק מן העצלות ילבש רוח חשק חדש לדברי תורה.

ואחר כך כופל הפסוק ויבואו מדבר סיני ויחננו במדבר שמרמז שהיה להם חנייה ונייחא מן ההפקרות. שיכול להיות שאף שיהיה לו חשק לדברי תורה אבל לבו מקורשר עוד לחמדות עולם הזה ועל כן אין לו נייחא בההפקרות דחמדות עולם הזה ובלב כזה קשה שיכנסו בו דברי תורה. אכן צריך שיהיה לו נייחא בההפקרות כמרומז בתיבת ויחננו וכעין שדרשו (בראשית רבה י"א, ד) ויחן את פני העיר על שמירת שבת דדרשו ויחן לשון מנוחה ונייחא כמו שפירש במתנות כהונה. וכן כאן ויחננו שהיה להם נייחא ותענוג מזה שזכו להפקיר עצמם כמדבר ולבוא למדבר מקום שאין בו תאוות וחמדות עולם הזה. וכן כתוב ביתרו ויבואו וגו' אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם וגו' מורה שהיה למשה רבינו ע"ה כל החנייה והנייחא מצד שהיה במדבר כמו שמצינו שהיה משה רבינו ע"ה הולך למדבר מקום מופרש מחמדות עולם הזה וכמו שנאמר (שמות ג', א) וינהג את הצאן אחר המדבר ובמדרש (שמות רבה ב', ג) לפי שראה שישראל נתעלו מן המדבר שנאמר (שיר השירים ג', ו')

מי זאת עולה מן המדבר וגו' ויתרו גם כן בא לאותה חנייה להיות לו נייחא מהמדבר. וכמו שמצינו דהחכמים היו נקראים פרושים וכמו רבי שמעון בן יוחאי וחביריו שהלכו תמיד למדבריות להתבודד בדרכי ה' והיה להם נייחא והענוג בשלימות רק במדבר.

ואחר כך כתיב ויחן שם ישראל וגו' ופירש רש"י כאיש אחד אחד בלב אחד וכו' והיינו מדכתיב ויחן לשון יחיד וזה שנאמר ישראל נגד ההר דלשון נגד מורה זה כנגד זה והיינו שהיו מוכנים שיכנסו בהם כל הדברי תורה ועל כן נקראו כאן ישראל שמורה על מדריגה הגבוהה דלשון בית יעקב נדרש (בבא מציעא ל"ג:) אלו עמי הארץ שזרונות נעשות להם כשגגות. אבל ישראל מורה על בחינת אמת ועל כן לא היה פירוד לבבות ביניהם והיו כאיש אחד בלב אחד דכל הקטטות הוא רק מצד שאין המכוון שלהם על דרך אמת וכל שהמכוון אמת יש שלום ביניהם כדמצינו בבית שמאי ובית הלל (יבמות י"ד:) שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר (זכריה ח', י"ט) האמת והשלום אהבו ואף שבשעת הפלפול היו כאויבים כמו שאמרו (קידושין ל"ג:) על פסוק (תהלים קכ"ז, ה') כי ידברו את אויבים בשער אפילו האב ובנו וכו' נעשו אויבים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשין אוהבין זה את זה שנאמר (במדבר כ"א, י"ד) את והב בסופה וכו' והוא מפני שכולם מכוונים על דרך אמת.

ולכך בשעת בריאת אדם הראשון דאיתא (בראשית רבה ח', ה') אמת אמר אל יברא שכולו שקרים וכו' שלום אמר אל יברא דכוליה קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ וכו' ולא מצינו מה שנעשה במדת השלום שאמר גם כן אל יברא. אבל הוא כמו שאמרנו דכל עיקר המחלוקת מה שכל אחד נוגע להעמיד דעתו. וכיון שהשליך אמת לארץ דכתיב (דניאל ח', י"ב) ותשלך אמת ארצה והיינו שיהיה נמצא האמת בעולם כזרע יעקב בזה נח הקטרוג ממדת שלום. וכיון שיהיה אמת לא יהיה קטטה דכתיב והאמת והשלום אהבו דכשהמכוון על דרך אמת אין שום מחלוקת רק שלום ואהבה כיון שכל אחד יודע שגם חבירו רוצה רק בהאמת. ובהשמטות הזוה"ק (ח"א רס"ד. מספר הבהיר סימן ק"צ) איתא אמת ושלום חד הוי כמה דאית אמר דברי שלום ואמת וכן הוא בזוה"ק (ח"ג י"ב:) דאמת ושלום קשיר דא בדא עיין שם: